

Revisionen av den norske løsgjængerlov.

Av byraachef Edvin Alten.

Loven om løsgjængerri, betleri og drukkenskap av 31 mai 1900 og den samtidige lov om fængselsvæsenet og om tvangsarbeide var et led i den strafferetsreform som blev forberedt under ledelse av riksadvokat *Getz*. Disse lover blev tillagt saa stor betydning at man fandt det nødvendig at vedta dem før den nye straffelov. Men da gjennomførelsen krævet bevilgninger til omordning av tvangsarbeidsvæsenet, blev løsgjængerloven og de dermed sammenhengende bestemmelser om tvangsarbeide foreløbig ikke sat i kraft. Loven om fængselsvæsenet og om tvangsarbeide blev, efterat straffeloven var vedtat, avløst av en ny lov av 12 december 1903. Straffeloven av 22 mai 1902 og de nye bestemmelser om fængselsvæsenet blev derefter sat i kraft fra 1 januar 1905. Men først den 1 august 1907, da staten overtok driften av de bestaaende kommunale tvangsarbeidshus, kunde løsgjængerloven sættes i kraft.

En oversigt over lovens indhold er git av forstander *Arne Omsted* i *Nordisk Tidsskrift for Fængselsvæsen* 1901 side 181 flg.

Det viste sig snart at loven ikke svarte til de forventninger man hadde stillet til den, og foranlediget ved gjentagne henvendelser i Stortinget og i dagspressen fandt Justisdepartementet allerede i 1910 at burde indhente uttalelser om loven med en revision for øie.

Av de uttalelser som saaledes blev indhentet, fremgaar det at det var en utbredt opfatning blandt amtmændene, politimyndighetene og fattigstyrene at løsgjængerloven som helhet betragtet har virket utilfredsstillende.

Om aarsakerne hertil er der i det væsentlige anført at der ikke er sørget for de nødvendige hjælpemidler til en effektiv gennemførelse av loven, idet navnlig politiets organisation er mangelfuld, arbeidsanvisning gjennom fattigstyret ikke praktisk gjennomførlig og kuranstalter for alkoholister ikke opprettet i den utstrækning som forutsat.

I de fleste uttalelser er dog lovens egen avfatning tillagt hovedskylden for at den ikke har virket efter sin hensigt. Bl. a. blev det fremholdt at enkelte av lovens bestemmelser, f. eks. §§ 4, 11, 18 og 27, er vanskelige at praktisere, fordi de anvender ubestemte uttryk som aapner et vidt spillerum for et personlig skjøn og gir anledning til bevisvanskeligheter. Mange fandt ogsaa at domstolene stiller for strenge krav til beviset. Særlig blev det anført at det efter lovens § 4 er vanskelig at ramme kvinder som driver erhvervs-mæssig utugt, og at straffebestemmelsen i § 27 for motvillig forsømmelse av underholdningspligt var altfor litet effektiv. Ogsaa mot reglerne om behandlingsmaaten for overtrædelse av lovens bestemmelser blev der rettet anker. Disse gik væsentlig ut paa at behandlingen, paa grund av de former som maa iagttages, tar lang tid, og at belingelserne for adgangen til at anvende varetægtsfængsling mot personer som er under forfølgning for saadan overtrædelse, er for snævre. Fra enkelte hold blev der tat til orde for at vende tilbake til den gamle ordning med administrativ indsettelse paa tvangsarbeide istedenfor domsbehandling.

Det blev dog ogsaa fremholdt at de daarlige resultater i de første aar delvis kan forklares ved at det alltid tar nogen tid at indarbeide en ny lov, og ved at de skjærpene bestemmelser om iteranter bare kommer til anvendelse paa dem som har været indsat i tvangsarbeidshus efter den nye lov.

Spørsmålet om forandringer i loven var gjenstand for forhandlinger paa Kriminalistforeningens møte i 1912, og indlederen kunde her med føie minde om *v. Hippels* forhaandskritik i *Vergleichende Darstellung des deutschen und ausländischen Strafrechts*, speciel del II side 144, hvor han sammenfatter sin dom i følgende uttalelse: »Man merker,

som det synes mig, i loven lovgiverens møie og besvær, man føler hans mangfoldige og komplicerte overlægninger, og man føler, at han tilslut ikke var istand til at avfatte sine tanker angaaende den vanskelige materie i enkle og klare bestemmelser. Jeg frygter derfor, at denne lov vil berede den norske praksis mange litet gjædelige vanskeligheter uten tilsvarende nytte.«

I 1914 blev der efter indstilling fra Justisdepartementet fremsat kgl. proposition om forandringer i loven (ot. prp. nr. 14). I denne er der indledningsvis meddelt endel statistiske opgaver til nærmere belysning av hvorledes loven har virket i praksis i tiden fra 1 august 1907 til 30 juni 1913, allsaa i de første 5 aar og 11 maaneder.

Det fremgaar herav at indsættelsen av mænd var ikke litet større i lovens to første virkeaar end i de følgende. Mens der i de første to aar blev sat ind gjennemsnitlig 143, har antallet av indsættelser i de fire følgende aar stadig været omtrent noiagtig 100. Av kvinder blev der i de første to aar sat ind gjennemsnitlig 39; derefter sank tallet i 1909/10 helt ned i 11, men steg saa efterhaanden op til 43. I andet halvaar av 1913 blev der indsat 64 mænd og 31 kvinder.

Med hensyn til anvendelsen av lovens enkelte bestemmelser har forholdet stillet sig saaledes:

	1907/09	1909/11	1911/13	I alt
Orkesløshet (§ 2 alene ¹⁾)				
Mænd	7	7	5	19
Kvinder	—	—	—	—
Losgjængereri (§§ 4 og 5, alene eller i forbindelse med hverandre eller med §§ 2, 16, 17, 19)				
Mænd	39	27	43	109
Kvinder	35	13	66	114
Drukvenskap (§§ 16, 17 og 19, alene eller i forbindelse med hverandre eller med § 2)				
Mænd	228	167	154	549
Kvinder	40	24	20	84

¹⁾ I forbindelse med andre paragrafer er § 2 anvendt paa 3 mænd.

Som man vil se, spiller § 2 en meget liten rolle for mændene, og overhodet ingen for kvinderne. Anvendelsen av løsgjængeribestemmelserne var saavel for mænd som for kvinder først nedadgaende, men steg i sidste toaarsperiode. For kvindernes vedkommende er den stigende anvendelse av § 4 meget iøinefaldende. Drukkenskapsbestemmelserne er derimot baade for mænd og for kvinder anvendt i jevnt avtagende utstrækning. For mændenes vedkommende utgjorde antallet av dem som var sat ind for løsgjænger, 14 % av samtlige indsættelser i første periode, 21 % i sidste periode, og antallet av dem som var sat ind for drukkenskap, paa samme maate henholdsvis 83 % og 76 %. For kvindernes vedkommende var de tilsvarende tal for løsgjænger 47 % og 77 %, for drukkenskap 53 % og 23 %.

I andet halvaar 1913 blev indsat for ørkesløshet 1 mand, for løsgjænger 13 mænd og 21 kvinder, for drukkenskap 50 mænd og 10 kvinder.

Nogen sammenligning mellem indsættelser paa tvangsarbeide efter den tidligere og efter den nu gjældende ordning har ikke kunnet foretages, da forholdene i saa mange henseender har været forskjellige. De oplysninger som forstander *Omsted* har meddelt i Kriminalistforeningens forhandlinger 1912 side 108 og side 166 flg., viser dog tydelig at antallet av de forskjellige personer som efter løsgjængerlovens ikrafttræden er sat ind paa tvangsarbeide, er meget mindre end før loven begyndte sin virksomhet. Efter disse opgaver — som er bygget paa Fængselsstyrelsens materiale — blev der i de sidste 5 aar før løsgjængerlovens ikrafttræden, 1902—1906, sat ind 1512 forskjellige mænd efter den gamle fattiglovs bestemmelser om løsgjænger og betleri. I de 5 første aar efter lovens ikrafttræden, 1ste august 1907—31te juli 1912, blev der sat ind paa tvangsarbeide 493 forskjellige mænd eller bare en tredjedel av det foran nævnte tal.

Propositionen av 1914, som var forberedt under medvirkning av en komite av sakkyndige, foreslog en række forandringer i loven for at gjøre den enklere og lettere at haandhæve og derigjennem mere effektiv. Den blev paa

Stortinget behandlet av justiskomite nr. 1, som avgav sin indstilling i 1915 (indst. O. VIII). Flertallet i denne komite fandt det imidlertid overmaade tvilsomt, om de av departementet foreslaaede skjærpelser vilde føre til nogen varig bedring. Det var efter flertallets mening betænkelig at gaa til skjærpelse av løsgjængerlovens regler uten fuld sikkerhet for, at det ikke er manglende initiativ paa de sociale forholdsreglers omraade, som bærer den virkelige skyld for, at løsgjængerondet vedvarer som før. Flertallet fremhævet særlig 5 punkter, hvori det var uenig i propositionen, nemlig 1) den foreslaaede sløfning av arbeidsanvisning som betingelse for straf for orkesløshet efter § 2, jfr. § 1, — 2) opretholdelsen av straf for betleri efter § 11, jfr. § 12, — 3) den foreslaaede utvidelse av straffebestemmelsen for løsgjænger i § 4 til erhvervsmæssig utugt, som ikke drives paa strafbar maate, — 4) de foreslaaede bestemmelser om hjemsendelse efter § 7 — og 5) den foreslaaede utvidelse av paatalemyndighetens kompetens efter § 19. Da komiteens flertal var uenig i samtlige disse større forandringer, fandt det principalt at burde foreslaa for Odelstinget, at propositionen ikke tages under behandling. Denne indstilling blev bifaldt av Odelstinget i slutningen av sessionen 1915. Under forhandlingerne tok departementets chef bestemt avstand fra komiteflertallets synsmaater og begrundelse, men gik med paa utsættelse av saken av hensyn til at sessionen var saa langt fremskredet.

For Stortinget i 1916 blev der fremsat en ny kgl. proposition (ot. prp. nr. 23), som i alt væsentlig er overensstemmende med den forrige. Stortingets justiskomite nr. 1 avgav sin indstilling samme aar (indst. O. XXI). Flertallet i denne komite har paa sin side i det væsentlige henholdt sig til flertallet i forrige stortings justiskomite. Naar saken kommer op til behandling i indeværende session, vil der saaledes for Odelstinget foreligge en række vigtige dissenspunkter mellem departementet og komiteen.

Dissenserne begynder allerede ved §§ 1 og 2. Disse paragrafer handler om arbeidsføre personer som hengir sig

til ørkesløshet uten dog at komme ind under straffebestemmelsen om løsgjænger i § 4. Hvis en saadan person a) søker underhold ved betleri eller falder fattigvæsenet til byrde, eller b) paa grund av sin ørkesløshet forsømmer sin forsorgelsespligt, saa hans familie kommer i nød, eller c) av samme grund ikke kan utrede paalagt bidrag til underhold av hustru eller egtebarn eller av utenfor egteskap født barn under 15 aar, skal han efter § 1 av politiet tildeles advarsel og — om mulig — gjennom stedets fattigstyre gives anvisning paa arbeide. Hvis han saa av fattigstyret faar anvist arbeide, men enten a) undlater at søke eller utføre det anviste arbeide eller b) uten grund forlater dette arbeide eller paa grund av slet opførsel maa avskediges fra det, og hvis han tillike inden et aar efterat advarselen blev tildelt ham, paany kommer i noget av de tilfælde som er nævnt i § 1 litr. a, b eller c, straffes han efter § 2 med fængsel indtil 3 maaneder (jfr. straffelovens ikrafttrædelseslov § 7). Desuten skal paatalemyndigheten i dommen bemyndiges til at sætte ham i tvangsarbeidshus istedenfor eller ved siden av straffen.

Det vil herav sees at ikke bare advarsel, men ogsaa arbeidsanvisning er en betingelse for straf og tvangsarbeide efter de omhandlede paragrafer. Hvor derfor fattigstyret ikke kan anvise arbeide, vil en advarsel fra politiet være et rent moralsk virkemiddel uten retslige følger. Det kan vistnok uten overdrivelse siges at løsgjængerlovens §§ 1 og 2 baade i form og indhold hører til de uheldigste som vor lovgivning kan opvise. At de likesaa godt kunde være uskrevet, fremgaar av den foran meddelte statistik. I de første 6 aar av lovens virketid har alt politiets arbeide med dem ledet til domfældelse av gjennemsnitlig 3 mænd aarlig i hele landet og ingen kvinder.

For at gjøre bestemmelseerne brukbare foreslaar departementet, ved siden av mindre forandringer i enkeltheterne, at hverken advarsel eller arbeidsanvisning skal være nogen nødvendig betingelse for straf. Justiskomiteens flertal gaar med paa at sløife advarselen som strafbarhetsbetin-

gelse, men fastholder at straf ikke skal kunne anvendes uten forutgaaende arbeidsanvisning gjennom stedets fattigstyre, arbeidsanvisningskontor eller anden myndighet. Flertallet mener at sloifning av denne strafbarhetsbetingelse »vilde bety en omveltning av lovens system«, og at man heller faar søke at utvikle arbeidsanvisningen.

Departementet bestrider ikke at der kan anføres gode teoretiske grunde for at gjøre straffen for ørkesløshet betinget av arbeidsanvisning, og at den navnlig — som fremholdt av straffelovkommissionen — kan ha betydning for beviset som et middel til at bringe paa det rene, om vedkommende har vilje til at arbeide eller ikke. Men nødvendig som bevismiddel er arbeidsanvisningen ikke, og de praktiske vanskeligheter ved gjennomførelsen er efter departementets mening ikke under forberedelsen av loven tillagt den vekt, som de virkelig har. Under den langvarige debat om løsgjængerlovens §§ 1 og 2 i Odelstinget i 1900 blev det bl. a. fremholdt at paragraferne for at bli effektive vilde forutsætte en pligt for kommunerne til at skaffe lønnet arbeide. En bestemmelse av dette indhold fandtes i den proposition som ligger til grund for fattigloven av 19de mai 1900, men blev forkastet allerede før løsgjængerloven kom under behandling i Odelstinget. I straffelovkommissionens utkast var der ikke indtat noget saadant paabud. Kommissionen innskærket sig til i motiverne at uttale at »det almindelige fattigvæsen overalt bør være saaledes ordnet, at det kan by arbeidsføre, men arbeidsløse trængende arbeide.« Men saalænge man faktisk ikke kan faa fattigvæsenet ordnet saaledes, blir dog dette bare et fromt ønske. Justiskomiteens flertal har heller ikke vovet at fremsætte noget forslag om at paalægge fattigstyrerne at skaffe arbeide. Det er fuldt paa det rene at fattigstyrerne paa de fleste steder ikke kan gjøre det uten uforholdsmæssige opofrelser. Det samme gjælder staten. Og private arbeidsgivere vil i almindelighet ikke ta i sin tjeneste de folk det her gjælder, saa der neppe vil opnaaes noget nævneværdig gjennom arbeidsanvisningskontorerne.

Under disse omstændigheder er der ikke meget sund sans i komiteflertallets forslag om at opretholde arbejdsanvisningen som strafbarhedsbetingelse. Det kan ta sig godt ut paa papiret, men erfaring har tilfulde vist at med livet og virkeligheten har en saadan lovbestemmelse ingen forbindelse. Bli'r flertalsindstillingen vedtat, vil derfor paragraferne om ørkesløshet vedbli at føre en skyggetilværelse i lovsamlingerne som vidnesbyrd om en naiv og virkelighetsfjern idealisme.

Det næste dissenspunkt som komiteflertallet fremhæver, gjælder straffen for betleri. Lovens § 11 sætter straf for betleri, som drives til sedvane eller gjentagne ganger paa offentlig sted eller fra hus til hus. Likeledes sætter den straf for at anvende andre til saadant betleri eller for at tillate, at nogen umyndig, som staar under ens forsorg, gjør sig skyldig deri. I sammenhæng hermed bestemmer § 12, at straf ikke kommer til anvendelse paa den som har betlet tvunget av en uforutset nødstilstand, eller som paa grund av særlige omstændigheder har faat politiets tillatelse dertil. Disse paragrafer foreslaar komiteflertallet ophævet. Flertallet finder at de rammer med straf »et forhold, som efter den almindelige retsopfatning ikke er retsstridig,« og at det av denne grund aldrig vil lykkes at opnaa en effektiv haandhævelse av betleribestemmelserne, hverken gjennem anmeldelser fra publikum eller konsekvent strafforfølgning fra paatalemyndigheten. »Det eneste grundlag for at gjøre betleriet som saadant strafbart, er« — efter flertallets mening — »den sikre bevissthet om, at det moderne samfund med sin fattigpleie og sine mange sociale institutioner ikke kjenner virkelig nød og mangel paa eksistensmidler. Men saa langt er vi endnu ikke kommet.«

Spørsmålet om anvendelse av straf for betleri blev indgaaende drøftet under forberedelsen av løsgjængerloven. Og denne lov betegner en væsentlig innskærnkning av strafbarheten i forhold til fattiglovene av 6te juni 1863, som satte straf for ethvert betleri. Spørsmålet blev paany lat op, da der kort tid før løsgjængerloven traadte i kraft av justis-

komiteens nuværende formand, sorenskriver *Castberg*, blev fremsat for Stortinget et privat forslag om at ophæve straffen for betleri efter fattiglovene av 1863 (dok. nr. 2 for 1906—07). Socialkomiteen indstillet under dissens, at løsgjængerlovens §§ 11 og 12 skulde ophæves. Men denne indstilling blev i Odelstinget efter en længere debat forkastet med stort flertal. Spørsmålet har saaledes to ganger med faa aars mellemrum faat samme avgjørelse.

Det er ogsaa fremdeles departementets opfatning, at man i det væsentlige bør bli staaende ved den gjældende lovs betleribestemmelser, da disse synes at trække rimelige grænser for strafbarheten. Ikke enhver bøn om hjælp er betleri, saaledes ikke henvendelse til velgjørenhetsindretninger eller til personer, av hvem man paa grund av personlige forhold kan vente bistand. Og ikke ethvert betleri er strafbart efter løsgjængerlovens § 11, jfr. § 12, men kun betleri under visse skjærpene omstændigheter og desuten misbruk av barn og andre til betleri. Lignende bestemmelser findes ogsaa i andre land saavel som i de nyeste straffelovsutkast; jfr. saaledes det danske kommissionsutkast fra 1912 § 324, det tyske fra 1909 § 305 nr. 1, det schweiziske fra 1908 § 279 og det østerrikske regjeringsforslag fra 1912 § 398.

Departementet indrømmer at en effektiv haandhævelse av betleribestemmelserne er vanskelig. Men det har dog sin betydning, at loven sætter straf for det utilbørlige betleri. Navnlig er det av vigtighet for anvendelsen av lovens § 4, forsaavidt som denne gjør straffen for løsgjængeri avhængig av at der er grund til at anta, at den tiltalte skaffer sig midler til sin livsførsel ved »strafbare handlinger« (jfr. ogsaa utvinningsbestemmelsen i fræmmedlovens § 6 b efter ændringsloven av 24de juni 1915). I første række er det her betleri som kommer i betragtning, og skulde straffen for betleri ophæves, maatte man for ikke at forringe disse lovbestemmelers effektivitet nævne betleri ved siden av strafbare handlinger saavel i dem som i løsgjængerlovens § 3 første led.

Komiteflertallet har imidlertid indskrænket sig til at

tilføie en særbestemmelse om omstreiferes betleri i § 4 første led, saalydende: »Paa samme maate straffes omstreifere som helt eller delvis skaffer sig midlerne til sin livsførsel ved betleri.« Forøvrig henviser flertallet til at det, i modsætning til departementet, foreslaar at betleri fremdeles skal nævnes blandt de momenter som efter § 2 kan begrunde straf for ørkesløshet og efter § 19 for drukkenskap, og at det, i overensstemmelse med departementet, opretholder § 13 om straf for betleri paa truende maate eller av flere i forening.

Herved er dog at bemerke at § 2 efter komiteflertallets forslag om at beholde arbeidsanvisningen som strafbarhetsbetingelse vil vedbli at være likesaa betydningsløs som den hittil har været. Og § 19 forutsætter jevnlig misbruk av berusende drik. Mangler denne betingelse, kan altsaa efter komiteflertallets forslag ørkesløse personer straffrit hengi sig til betleri uten at utsætte sig for nogensomhelst straf eller tvangsforholdsregel, naar de bare ikke streifer om fra sted til sted. Og selv for omstreiferes vedkommende vil der efter forslaget bli krævet særskilt bevis for betleri som betingelse for løsgjængerdom efter § 4, i modsætning til hvad der gjælder om straffbare handlinger som ellers tjener til at opretholde løsgjængeriet. Baade av denne grund, og fordi der sondres mellem omstreifere og andre løsgjængere, vil § 4 efter komiteflertallets forslag bli vanskeligere at anvende, end den nu er.

Efter min mening er det derfor av megen vigtighet at departementets forslag blir vedtat. Hovedsaken er efter dette ikke at man skal kunne straffe det enkelte leilighetsvis forøvede betleri. Hvad det gjælder, er derimot at løsgjængeribestemmelsen i § 4 ikke blir svækket. Skulde man opheve §§ 11 og 12, maa man for at undgaa dette i § 4 likefrem nævne betleri ved siden av straffbare handlinger. Derimot har det ingen nævneværdig praktisk betydning om betleri fremdeles nævnes blandt de momenter som kommer i betragtning efter §§ 2 og 19.

Den tredje hoveddissens har angaaat den erhvervs-mæssige utugt. Efter straffeloven av 1842 kap. 18

§ 26 var al erhvervsmæssig utugt strafbar. I den nye straffelovs § 378 blev straffen innskærket til den som enten ved ord, tegn eller uanstændig opførsel paa offentlig sted eller paa nogen maate som er egnet til at vække offentlig forargelse, utvetydig opfordrer eller indbyder til utugt, eller som ved offentlig bekjendtgjørelse søger indledet utugtig forbindelse, eller som medvirker hertil. Samtidig var det dog forudsætningen at prostituerede kvinder, som hengir sig til lediggang eller driver omkring under saadanne forhold at der er grund til at anta at de til sedvane helt eller delvis ernærer sig ved strafbare handlinger av saadan art som i straffelovens § 378 nævnt, skulde dommes for løsgjængeri efter løsgjængerlovens § 4. I praksis blev det allikevel anset tvilsomt om løsgjængerlovens § 4 kunde anvendes paa forholdet, særlig fordi den kræver at løsgjængereren skal »ernære sig ved strafbare handlinger«, mens det strafbare efter straffelovens § 378 ikke er selve utugten, men den offentlige krænkelse av velanstændigheten, som i og for sig ikke gir noget utbytte. Ved Hoiesterets kjendelse av 4de juli 1911 (Retst. s. a., side 819) blev det imidlertid avgjort at løsgjængerlovens § 4 er anvendelig, og gjennem senere retspraksis har ogsaa uttrykket »ernære sig« faat en saa rummelig fortolkning at det kan regnes for ensbetydende med at »skaffe sig midlerne til sin livsførsel«, det uttryk som departementet har foreslaat at sætte i steden. Man kan saaledes med den nuværende lov uten større vanskelighet ramme gateprostitutionen, og den foran meddelte statistik viser at antallet av domfældelser fra 1911 av har været stigende.

Imidlertid har en række politimestre uttalt sig for at erhvervsmæssig utugt i løsgjængerlovens § 4 likestilles med strafbare handlinger, deriblandt politimestrene i de tre største byer. De fremholder at det er lettere at overføre usedelige kvinder erhvervsmæssig utugt end forgaaelse mot straffelovens § 378, og at den foreslaaede forandring desuten i væsentlig grad vilde lette arbeidet med bekjæmpelse av den erhvervsmæssige utugt omkring i private hus.

Av de sakkyndige som departementet tilkaldte under

forberedelsen av den første proposition, har flertallet uttalt sig mot forandringen. De antar at meget taler for ved en revision av straffeloven at utvide dennes § 378 noget, navnlig for at ramme utugt som drives paa saadan maate at andre beboere av huset eller nabohusene generes derved (jfr. det schweiziske straffelovsutkast fra 1908 § 261 nr. 2). Men under enhver omstændighet bør spørgsmaalet om prostitutionens strafbarhet løses i straffeloven. Det antages heller ikke at en utvidelse av løsgjængerlovens § 4 til prostituerede hvis forhold ikke rammes av straffeloven, vil være noget effektivt middel til bekjæmpelse av den erhvervsmæssige utugt. Al erfaring viser at, som samfundsforholdene hittil har været, lar dette onde sig ikke utrydde. Hvad det gjælder for lovgivningen, er derfor først og fremst at hindre at det antar former som vækker offentlig forargelse, og at der utbredes moralsk smitte og farlige sygdomme. Ved indsættelse i tvangsarbeidshus av prostituerede opnaar man som regel ikke nogen varig forbedring av dem, og man utsætter sig paa den anden side ved en allfor sterk indskriden for at øke tilgangen av nye prostituerede.

Det samme standpunkt har Stortingets justiskomite enstemmig indtat baade i 1915 og i 1916.

Justisdepartementets tidligere chef, statsraad *Abrahamsen*, har derimot i begge propositioner sluttet sig til politimestrenes forslag om at utvide løsgjængerlovens § 4 saaledes, at ogsaa den erhvervsmæssige utugt som ikke drives paa strafbar maate blir medtat. Da departementets nuværende chef, statsraad *Urbye*, ved fremsættelsen av propositionerne har dissenteret overfor forslaget, kan man dog gaa ut fra at propositionerne i dette punkt ikke vil bli optat.

Paa alle hold er der enighet om at ørkesløse personer som skaffer sig midler til sin livsførsel ved andres erhvervsmæssige utugt, bør kunne rammes av § 4, selv om deres forhold med hensyn til utugten ikke kommer ind under straffelovens § 206.

Det fjerde dissenspunkt mellem departementet og den forrige justiskomite er likeledes paa det nærmeste bortfaldt.

Komiteen fandt departementets forslag til ændrede bestemmelser om hjemsendelse av omstreifende løsgjængere efter § 7 for strengt, forsaavidt som det gav politiet adgang til at hjemsende personer som for mindre end et aar siden er løslatt fra straf eller tvangsarbeide for løsgjængeri, naar de blev paatruffet utenfor bostedet. I den nye proposition er denne bestemmelse frafalt og hjemsendelsen innskærket til tilfælde hvor løsgjængerer ikke paa opfordring kan gjøre rede for sine erhvervskilder paa tilfredsstillende maate. Videre er der enighet om at omstreifere som efter § 7 andet led har været pligtige til at finde sig i at bli anvist bopæl av det offentlige, skal kunne sendes tilbake til denne av politiet i ethvert tilfælde hvor de uten tilladelse har forlatt bostedet før 5 aar er gaat. Derimot vil komiteflertallet ikke gaa med paa at la den samme regel gjælde omstreifere som frivillig har latt sig anwise bopæl av det offentlige. Flertallet mener at hjemsendelsen da bør være betinget av at omstreiferen, før de 5 aar er gaat, flakker om fra sted til sted uten at kunne paavise lovlig erhverv. En bestemmelse av dette indhold synes dog helt overflødig ved siden av den almindelige bestemmelse om hjemsendelse efter paragrafens første led. I betragtning av de store opofrelser staten paatar sig overfor de her omhandlede omstreifere, og den betydning det har at de blir vænnet til et fast opholdssted, forekommer det mig ogsaa at departementets forslag ikke med føie kan siges at være for strengt.

Det femte av forrige justiskomite fremhævede dissenspunkt angaaende paa talemyn d i g h e t e n s k o m p e t e n s efter § 19 er faldt helt bort. I den første proposition foreslog departementet at personer som dømmes for drukenskap efter denne paragraf, av paatalemyndigheten skulde kunne sættes i tvangsarbeidshus eller kuranstalt uten særskilt bemyndigelse i dommen, idet man fandt at allerede domfældelsen viste at de var kvalificert til saadan behandling. I overensstemmelse med den forrige justiskomite har imidlertid departementet gjenoptat den gjældende lovs bestemmelse om fakultativ bemyndigelse i dommen.

I nær sammenhæng med det her omhandlede punkt staar en anden vigtig dissens mellem departementet og justiskomiteen. Efter den nugældende lovs §§ 2, 4 og 5 skal en fældende dom for ørkesløshet eller løsgjængeri, foruten at fastsætte en kortere fængselsstraf (indtil 3 maaneder), bemyndige paatalemyndigheden til at sætte domfældte i tvangsarbeidshus for et i loven fastsat længere tidsrum, som efter §§ 4 og 5 i gjentagelsestilfælde gaar op til 6 aar. Retten har forsaavidt intet valg, men det er overlatt til paatalemyndigheden om den finder grund til at benytte bemyndigelsen. Bliir domfældte sat i tvangsarbeidshus, kan fængselsstraffen bortfalde, og regelen er at denne ikke bliir fuldbyrdet. Departementet har i utkastets § 5 foreslaat at sloife den uttrykkelige bemyndigelse i dommen som overflødig. Justiskomiteens flertal har derimot foreslaat at det skal overlates til domstolene efter paastand fra paatalemyndigheden i hvert enkelt tilfælde at avgjøre, om paatalemyndigheden bor faa bemyndigelse til at anvende tvangsarbeide.

Denne forandring vilde uten tvil betegne en væsentlig svækkelse af loven. I de fleste tilfælde er det netop en længere tids tvangsarbeide som trænges overfor ørkesløse og løsgjængere. Men at overlate til straffedomstolene at avgjøre, om der istedenfor eller ved siden av den idømte fængselsstraf bor anvendes tvangsarbeide, vil ikke være hensigtsmæssig. Særlig gjælder dette — som departementet fremhæver — meddomsretterne, hvis vekslende læge medlemmer ikke har forutsætningerne for en rigtig bedømmelse av dette spørsmåal og vistnok ofte vilde vike tilbake for at gi bemyndigelsen, fordi det mere langvarige tvangsarbeide kan synes at være en strengere forholdsregel end selve straffen. Det skyldes aapenbare misforstaaelser naar komiteflertallet oppfatter departementets forslag derhen at »domstolene sættes utenfor«, og at der »gives politiet en betydelig dømmende myndighet«. Domfældelse skal jo fremdeles være belingelsen for anvendelse av tvangsarbeide, og avgjørelsen av hvorvidt dette skal anvendes, bliir som nu administrativ og skal træffes av den overordnede paatalemyndighet (statsadvoka-

terne), ikke av politiet. Denne avgjørelsesmaate har i praksis vist sig fuldt betryggende og vites ikke at ha git anledning til misbruk.

Ogsaa forøvrig er der enkelte dissenspunkter, om end av mindre betydning. Paa den anden side har komiteen git sin tilslutning til en række av departementets ændringsforslag.

Av vigtighet er det navnlig at hovedbestemmelserne om løsgjængeri i §§ 4 og 5 i flere henseender blir forenklet i den nye § 4. Hvad det gjælder om, er bare — som før omhandlet — at den ikke blir ødelagt ved komiteflertallets forslag om behandlingen av betleri. Efter departementets forslag vil paragrafen, naar dets tilføielse omprostituerte utelates, faa følgende avfatning:

»Den, som hengir sig til ørkesløshet eller driver omkring under saadanne forhold, at der er grund til at anta, at han helt eller delvis skaffer sig midlerne til sin livsførsel ved strafbare handlinger eller ved andres erhvervsmæssige utugt, straffes for løsgjængeri med fængsel indtil 3 maa-
neder.

Det samme gjælder den, som hengir sig til ørkesløshet eller driver omkring og herunder ved voldsom, truende eller paaatrængende opførsel forulemper eller volder fare for andre.«

Vil man med komiteflertallet ophæve betleribestemmelserne i §§ 11 og 12, maa man efter min mening i første led sætte »ved strafbare handlinger eller ved betleri eller andres erhvervsmæssige utugt«.

Bestemmelserne i 2det kapitel om drukkenskap synes i praksis at ha virket mere tilfredsstillende end bestemmelserne om løsgjængeri m. v. i 1ste kapitel. Navnlig fremgaar det av de indkomne erklæringer at §§ 16 og 17 har været lette at anvende og ikke volder særlige bevisvanskeligheter. Dog fremholdes det at § 17 har faat en litet heldig indskrænkning ved en høiesteretsdom av 10de juli 1908 hvorefter »omgivelserne« ikke skal indbefatte husfæller (Retst. 1908 side 571). Dette vil ved revisionen bli rettet.

Av større vigtighet er det at det har vist sig vanskelig at faa bemyndigelse for paatalemyndigheten til at anvende tvangsarbeide efter § 18 og § 19 andet led overfor personer som dommes til fængsel efter §§ 16, 17 og 19. Betingelsen herfor er at vedkommende er »forfalden til drukkenskap«. Da loven skjelner mellem dette og »hang til drukkenskap« i § 19 første led, og da der desuten i § 18 tales om den tid som findes paakrævet til »helbredelse«, synes forutsættningen nærmest at være et likefrem sykelig hang til drukkenskap for at nogen skal kunne betegnes som »forfalden«. I ethvert fald er sontringen vanskelig og uklar, og domstolene stiller her strenge krav til beviset. Paa enkelte steder faar man ikke paragrafen anvendt uten at tilveiebringe sakkynndig erklæring for at tiltalte er »forfalden til drukkenskap«. Departementet foreslaar med tilslutning av justiskomiteen at den paaklagede sontring mellem at være »forfalden til drukkenskap« og at ha »hang til drukkenskap« opgives, og at bemyndigelsen gjøres avhængig av at domfældte »jevnlige misbruker berusende drik«. Det samme gjælder selve domfældelsen efter § 19. Det blir saaledes overlatt til rettens skjøn om den vil gi paatalemyndigheten bemyndigelse til at sætte den domfældte i tvangsarbeidshus eller kuranstalt, og det blir klart at bestemmelserne ogsaa omfatter dem som gaar og drikker uten egentlig at bli beruset, saaledes som forholdet ofte er med de kroniske alkoholister.

Videre blir særbestemmelsen i § 18, jfr. § 19, om at arbeidshusets eller kuranstaltens vedkommende skal bestemme opholdets varighet efter hvad der findes paakrævet for »helbredelse«, utelatt. En sykelig alkoholisme bør nemlig — som departementet fremholder — ikke være nogen betingelse for anvendelse av paragrafen, og den bør paa den anden side kunne anvendes hvor en saadan tilstand er forhaanden, men antages uhelbredelig, da interneringen ogsaa i disse tilfælde vil kunne være til gagn baade for den domfældte selv og for hans paarørende og samfundet.

Løsgjængerlovens ulyksalige § 27 om motvillig forsømmelse av underholdningspligt kan heldigvis nu

forbigaaes, da den er ophævet ved de nye lover om forældre og barn av 10de april 1915.

I § 28 foreslaaes utvidelse av adgangen til at anvende vare tægtsfængsling. Adgangen for domfældte til fornyet behandling ved lagmandsret foreslaaes innskærket saaledes at samtykke av Høiesterets kjæremaalsutvalg altid blir nødvendig. I sammenhæng hermed forandres reglerne om opnævnelse av offentlig forsvarer.

I § 29 indtages en ny bestemmelse om at adgangen til at sætte en domfældt i tvangsarbeidshus eller kuranstalt falder bort ved forældelse efter 3 aars forløp. Paa denne forældelse gives bestemmelserne i den almindelige borgerlige straffelovs § 72 sidste led og § 73 om forældelse av straf tilsvarende anvendelse.

De her omhandlede forandringer i loven, som ogsaa Stortingets justiskomite har git sin tilslutning, er dog av underordnet betydning ved siden av hovedbestemmelserne om orkesløshet, løsgjænger og betleri. Faar komiteflertallet Stortinget med paa at beholde en praktisk ugjennemførilig arbeidsanvisning som betingelse for straf efter § 2, vil denne paragraf intet vinde i effektivitet. Faar dernæst komiteflertallet ophævet betleristraffen, uten at løsgjængerparagrafen blir git en bedre avfatning end flertallet foreslaar, og faar det endvidere gjort adgangen til at sætte løsgjængere i tvangsarbeidshus avhængig av en fakultativ bemyndigelse i dommen, vil loven forsaavidt tape i effektivitet. En seir for komiteflertallet paa disse punkter vil være saa beklagelig, at loven heller bør bli som den er.